

travelbook

Kaszuby i Bory Tucholskie

Bezdroża

Mistrzowska **ERGO**
ochrona **HESTIA**
#

Autorzy przewodnika: Malwina Flaczyńska, Artur Flaczyński

Redaktor prowadzący: Paweł Sondej

Redakcja: Justyna Matak, Łukasz Karolewski

Korekta: Bartek Szpojda GRAFOMAN

Opracowanie kartograficzne: Magdalena Kroczak

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Skład i fotoedycja: MSP Studio Magdalena Suchy-Polańska

Okładka: materiały na okładce zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bekas1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-5438-8

Copyright © Helion, 2019

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKCJE KASZUB _____ 6

INFORMACJE PRAKTYCZNE _____ 13

KASZUBY NA CAŁY ROK _____ 14

DOJAZD _____ 15

NA MIEJSCU _____ 16

 Noclegi _____ 16

 Wyżywienie _____ 17

PAMIĄTKI _____ 18

INFORMACJE KRAJOZNAWCZE _____ 21

KRAJOZNAWCZE ABC _____ 22

 Charakterystyka geograficzna _____ 22

 Klimat _____ 24

 Flora i fauna _____ 25

KASZUBI _____ 26

 Kaszubskie tradycje _____ 27

 Język kaszubski _____ 31

▶ Kuchnia kaszubska _____ 34

SZWAJCARIA KASZUBSKA _____ 37

KARTUZY _____ 40

SIERAKOWICE _____ 50

WOKÓŁ JEZIOR RADUŃSKICH _____ 54

▶ Szwajcaria Kaszubska z dziećmi _____ 66

ŻUKOWO _____ 68

KOLBUDY _____ 74

PRZYWIDZ _____ 76

Kup książkę

Poleć książkę

NORDA – KASZUBSKA PÓŁNOC	79
WEJHEROWO	82
WOKÓŁ JEZIORA ŻARNOWIECKIEGO	92
PUCK	100
▶ Norda z dziećmi	106
WŁADYSŁAWOWO	110
ZIEMIA ŁĘBORSKA	119
ŁĘBORK	121
ZIEMIA BYTOWSKA	137
BYTÓW	140
NA POŁUDNIE OD BYTOWA	144
DOLINA SŁUPI	148
Park Krajobrazowy Doliny Słupi	148
Szlak Elektrowni Wodnych	155
ZIEMIA KOŚCIERSKA	159
KOŚCIERZYNA	161
NA ZACHÓD OD KOŚCIERZYNY	167
NA WSCHÓD OD KOŚCIERZYNY	168
WDZYDZKI PARK KRAJOBRAZOWY	170
WOKÓŁ KASZUBSKIEGO MORZA	174
BORY TUCHOLSKIE	181
CHOJNICE	184
PARK NARODOWY BORY TUCHOLSKIE	192
▶ Kajakiem przez Bory Tucholskie	198
WOKÓŁ ZABORSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO	200
CZERSK	204
TUCHOLA	210
CZŁUCHÓW	214
INDEKS	220
O AUTORACH	222

Spis planów i map

Kaszuby północne i środkowe _____ przednia okładka	Ziemia Bytowska _____ 138-139
Szwajcaria Kaszubska _____ 38-39	Ziemia Kościerska _____ 160
Kaszuby północne _____ 80-81	Bory Tucholskie _____ 182-183
Ziemia Łęborska _____ 120	Kaszuby południowe i Bory Tucholskie _____ tylna okładka

Spis ramek

Kaszuby z dziećmi _____ 20	Rybacka pielgrzymka _____ 102
Kaszubskie instrumenty _____ 27	Zatoka Pucka _____ 104
Kalendarium historyczne _____ 28	Nadmorski Park Krajobrazowy __ 110
Mini-słowniczek kaszubsko-polski 33	Obrona Helu w 1939 r. _____ 115
Festiwale na Kaszubach _____ 36	Czarnówek, czyli wehikuł czasu _ 122
Spółeczność żydowska na Kaszubach _____ 41	Narodziny telewizji _____ 124
Tajna Organizacja Wojskowa „Gryf Pomorski” _____ 49	Pomorska Droga św. Jakuba ____ 127
Kraina dzieci _____ 51	Rozśpiewany diabeł _____ 133
Ksiądz Bernard Sychta _____ 52	Dawne wierzenia Kaszubów ____ 134
Pierwsza kaszubska msza _____ 53	Ukraińcy na Pomorzu _____ 143
Kaszubski Park Krajobrazowy ____ 55	Prehistoryczne grobowce ____ 147
Kaszubska tabaka _____ 61	Lobelia jeziorna _____ 149
Redunice _____ 65	Rzeka Słupia – górski szlak kajakowy _____ 151
Żukowska szkoła hafciarska ____ 70	Jazz w lesie _____ 153
Ród Sobiesławiców _____ 71	Ścieżka przyrodnicza wokół elektrowni w Gałąźni Małej ____ 154
Pokłony feretronów _____ 85	Remus _____ 163
Szlak Nut Kaszubskich _____ 86	Mazurek hymnem wszechśłowińskim _____ 168
Skrzydłata Rumia _____ 89	Spływy kajakowe Wdą _____ 173
Puszcza Darżłubska _____ 90	Mocne brzegi czy niesworna bielizna _____ 195
Pielgrzymka na łodziach _____ 93	Szlak rowerowy Kaszubska Marszruta _____ 197
Żarnowiec czy Sarnowiec? _____ 95	Kataklizm w Borach Tucholskich _ 206
Stolemy _____ 97	Polski Indianin _____ 213
Szlak Dworów i Pałaców Północnych Kaszub _____ 98	
Zaślubiny Polski z morzem ____ 101	

Kup książkę

Poleć książkę

SKARBY ARCHITEKTURY

Kolegiata Wniebowzięcia NMP w Kartuzach

Świątynia o dachu niczym wieko od trumny przypomina dawnym zakonnikom i współczesnym zwiedzającym o nieuchronności śmierci.

Zamek w Człuchowie

Podniesiona z ruin krzyżacka warownia to siedziba muzeum i miejsce badań archeologicznych.

Most kolejowy nad Borują w Bytowie

Imponująca budowla wzniesiona z rozmachem świadczącym o potęgze, jaką dawniej stanowiła kolej.

Pałac Przebendowskich i Keyserlingków w Wejherowie

Jedna z najpiękniejszych rezydencji dawnej magnaterii, dziś mieści się w niej muzeum.

Kalwaria Wejherowska

Największe w regionie założenie sakralne, malowniczo położone wśród porośniętych bukowym lasem wzgórz.

Atrakcje Kaszub

Kup książkę

Poleć książkę

PIĘKNO PRZYRODY

Lasy Mirachowskie

Piękny kompleks leśny, kryjący tajemnicze jeziora, groty i głązy narzutowe.

Rezerwat Beka

Słone łąki nad Zatoką Pucką, doskonałe miejsce dla miłośników birdwatchingu.

Nadmorski Park Krajobrazowy

Wydmy, klify, torfowiska, lasy i łąki w miejscu spotkania morza z lądem.

Rezerwat Cisy Staropolskie

im. L. Wyczółkowskiego

Spacer wśród wiekowych drzew pozwala poczuć atmosferę leśnych ostępów z obrazów dawnych mistrzów.

Park Narodowy Bory Tucholskie

Zielone płuca regionu i wspaniałe miejsce na wycieczkę rowerową lub pieszą wśród sosnowych lasów, mokradeł i dzikich jezior.

Ogród Botaniczny w Gołębium

Odrobina egzotyki w swojskim kaszubskim krajobrazie, feeria barw i zapachów roślin z najdalszych kontynentów.

Wiatrołomy w Zaborskim

Parku Krajobrazowym

Świadectwo potęgi niszczycielskich sił natury.

Jezioro Wdzydzkie

Rozległy i pełen tajemniczych zakamarków akwen, który można penetrować zarówno od strony lądu, jak i z wody.

Kup książkę

Poleć książkę

CIEKAWY OBIEKTY

Akwedukt w Fojutowie

Dwupoziomowe skrzyżowanie dwóch cieków wodnych: Czerskiej Strugi i Wielkiego Kanału Brdy.

Kamienne kręgi Gotów

Tajemnicze miejsca kultu lub plemiennych narad, rozsiane po całym regionie (Odry, Węsiory, Leśno, Piaszno, Trątkowica)

Latarnia morska Rozewie

Najstarsza latarnia na polskim wybrzeżu otoczona pięknym lasem bukowym.

Międzywojenne umocnienia obronne na Mierzei Helskiej

Ostatnia reduta oporu polskich wojsk w 1939 r.

Mury obronne w Chojnicach

Dawne miejskie umocnienia dziś stanowiące bastion kultury.

MIEJSCA PRZYJAZNE DZIECIOM

Lunapark we Władysławowie

Ucieleśnienie marzeń o beztroskich szaleństwach w wesołym miasteczku.

Koń Trojański w Oskowie

Starożytna historia nie musi być nudna!

Park Labiryntów w Blizinach

Gimnastyka dla ciała i umysłu oraz doskonała gra na orientację.

Fokarium i Dom Morświna w Helu

Okazja do obserwacji figlujących fok i do zrozumienia ich roli w bałtyckim ekosystemie.

Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku

Dom do Góry Nogami, najdłuższa deska świata i lekcja wojennej historii w jednym miejscu.

Kompleks rekreacyjny Kaszubskie Oko w Gniewinie

Wieża z widokiem na jezioro i morze, figury stołmów i plac zabaw.

ZOO Kaszuby w Tuchlinie

Barwne egzotyczne zwierzęta w samym centrum regionu.

Kup książkę

Poleć książkę

MUZEA I GALERIE

**Muzeum – Kaszubski Park
Etnograficzny we Wdzydzach
Kiszewskich**

Najstarszy skansen w Polsce prezentuje bogactwo kaszubskiej tradycji.

**Muzeum Zachodniokaszubskie
w Bytowie**

Niezastąpiona lekcja historii i kultury regionu w murach krzyżackiej warowni.

Dworek Wybickich w Sikorzynie

Odratowany z ruin dwór pełen zachwycających skarbów z przeszłości.

**Muzeum Hymnu Narodowego
w Będminie**

Wszystko o Mazurku Dąbrowskiego i jego twórcy Józefie Wybickim.

Muzeum Kolejnictwa w Kościerzynie

Zabytkowa parowozownia i imponująca kolekcja pojazdów szynowych.

Kup książkę

Poleć książkę

LOKALNE PRZYSMAKI

Kaszubska truskawka

Rwana prosto z krzaczka, pachnąca i słodka – niebo w gębie.

Ferkase

Potrawka z kury w białym sosie z rodzynkami, podawana z dodatkiem ryżu – danie serwowane na ważnych uroczystościach rodzinnych.

Grucholce

Pyzy ziemniaczane z mięsnym nadzieniem, podobne do litewskich cepelinów.

Ryby w każdej postaci

Od śledzi marynowanych po kaszubsku, poprzez ryby smażone, gotowane, pieczone, wędzone... – podstawa kuchni regionu.

Zupa rybna

Smakowite połączenie delikatnej ryby i warzyw.

Zylc

Porządnie schłodzona galareta z mięsa lub ryb.

Kup książkę

Poleć książkę

Kaszuby na cały rok

Na Kaszuby warto wybrać się o każdej porze roku. Oczywiście sezon turystyczny przypada na lato, gdy pogoda jest słoneczna, a woda w jeziorach najcieplejsza i zachęcająca do kąpielii. W tym czasie zapelniają się ośrodki wczasowe Szwajcarii Kaszubskiej, gdzie dociera najwięcej turystów szukających błęgiego wypoczynku. Lato to także najlepszy czas na popularne spływy kajakowe Słupią, Brdą czy Wdą, kiedy przybrzeżne pola biwakowe wypełniają się namiotami. Przez cały rok popularne są spacer, wycieczki rowerowe i konne. Bardzo modnym sportem na Kaszubach jest jeździectwo, w każdej części regionu mieści się wiele stadnin zarówno dla początkujących, jak i zaawansowanych. Co dla niektórych wydaje się zaskakujące,

Kaszuby przyciągają także narciarzy, szusujących na stokach pagórów morenowych. Największy ośrodek narciarstwa zjazdowego mieści się w Wieżycy (Koszalkowo), sporo osób korzysta też z możliwości zjazdów w Trzepowie koło Przywidza. Znacznie mniej popularne na Kaszubach jest narciarstwo biegowe, co dziwi o tyle, że wiele szlaków wydaje się być wręcz stworzonych dla biegówek. Dużą grupę odwiedzających Kaszuby stanowią wędkarze, którzy z lubością wybierają wokół licznych zbiorników wodnych miejsca, gdzie można z powodzeniem zarzucić wędkę. Jesienią w lasy wyruszają grzybiarze, by po godzinach spacerowania wrócić z licznymi podgrzybkami, kozłakami, kurkami, a często i prawdziwkami.

Kup książkę

Poleć książkę

Dojazd

Od czasu zbudowania autostrady A1 dojazd samochodem na Kaszuby od strony południowej jest bardzo wygodny. Z punktu widzenia czasu podróży wskazane jest jak najdłużej jechać autostradą, by maksymalnie skrócić poruszanie się wąskimi i krętymi drogami wojewódzkimi. Jednak zwłaszcza w wakacyjne weekendy warto sprawdzić aktualną sytuację na brankach autostradowych, przy których często tworzą się korki, oraz na obwodnicy trójmiejskiej, jeśli celem wycieczki są Kaszuby północne. Do każdego z większych miast Kaszub można też dojechać autobusem. Sieć połączeń nie jest gęsta, ale umożliwia dość łatwy dojazd do każdej z popularnych miejscowości.

Znacznie trudniejsza podróż czeka użytkowników kolei. Bardzo łatwo jest dotrzeć do Wejherowa i Lęborka, położonych na

głównym szlaku kolejowym z Gdańska do Szczecina. Pozostałe miejscowości są już trudniej dostępne. Do Wieżycy i Kościerzyny najczęściej połączeń prowadzi z Gdyni, skąd podróż w zależności od wybranej trasy trwa od 1 godz. 15 min do 1 godz. 45 min. Z kolei do Chojnic najłatwiej dojechać z Tczewa, ale kilka pociągów jeździ też z Bydgoszczy, Piły i Krzyża, a nawet Szczecinka. Transport kolejowy w obrębie regionu jest słaby. Między Kościerzyną a Chojnicami jeżdżą tylko pojedyncze pociągi. Regularne połączenia kolejowe do Bytowa zostały skasowane już w 1993 r. i dopiero w 2016 r. wznowiono trzy kursy na trasie Lipusz – Bytów, które są uruchamiane tylko w wakacyjne weekendy i na dodatek słabo skomunikowane z pociągami jeżdżącymi przez Lipusz na trasie Chojnice – Kościerzyna.

Kup książkę

Poleć książkę

Krajoznawcze ABC

CHARAKTERYSTYKA GEOGRAFICZNA

Kaszuby położone są w północnej Polsce, we wschodniej części Pobrzeża i Pojezierza Południowobałtyckiego. Krajobraz regionu został ukształtowany w plejstocenie w wyniku ostatniego zlodowacenia, które objęło tereny dzisiejszej Polski. Najwyższe wzniesienia – Wzgórze Szymbarskie z kulminacją na Wieżycy (329 m n.p.m.) na Pojezierzu Kaszubskim oraz Siemierzycka Góra (256,5 m n.p.m.) na Pojezierzu Bytowskim – to pas muren czołowych uformowanych w miejscu postoju lodowca. Wzgórze te są zbudowane z osadów polodowcowych, a konkretnie gliny zwałowej, której miąższość dochodzi nawet do 200 m. Są to najwyższe położone wzniesienia Nizy Polskiego. Pas

wzgórz morenowych buduje dział wodny – wody z północnych stoków wzniesień Pojezierzy Kaszubskiego i Bytowskiego spływają w stronę Pradoliny Łeby-Redy i Morza Bałtyckiego, a z południowych w kierunku Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej i Doliny Dolnej Wisły (jak m.in. Brda i Wda, najdłuższe rzeki Kaszub i Borów Tucholskich).

Pomiędzy wzgórzami malowniczo rozciągają się jeziora, najczęściej rynnowe, wytworzone przez rzeki płynące pod lodowcem. Szczególnie dużo malowniczych rynien jest na Pojezierzu Kaszubskim. Znajduje się tu ok. 500 jezior głębokich na 20–40 m, wąskich i długich na wiele kilometrów. Najśłynniejsze z nich, jeziora Ostrzyckie, Raduńskie Dolne i Górne, Białe, Brodno Małe i Wielkie, to popularne cele

Kup książkę

Poleć książkę

wypoczynkowe. Jeziora prawie zawsze ciągną się z północy na południe z niewielkim odchyleniem w stronę zachodu. Pojezierze Kaszubskie często bywa nazywane Pojezierzem Kartuskim, gdyż pierwsza z nazw stwarza błędne mniemanie u mniej zorientowanych turystów, że Kaszuby to tylko ten fragment pojezierza, tymczasem region zamieszkały przez Kaszubów jest o wiele bardziej rozległy.

Na południe od pasa moren czołowych znajdują się Równina Charzykowska oraz Bory Tucholskie – piaszczyste równiny, pokryte w znacznie mierze przez piaski sandrowe, które były наносzone przez wody z tającego lodowca. Ich śladem płyną Brda i Wda oraz ich dopływy, często wolno meandrując, a czasem tworząc malownicze przełomy. Słabe gleby bielicowe, które wytworzyły się na piaszczystych osadach, nie zachęcały do rozwoju rolnictwa, dzięki czemu przetrwały tu duże obszary leśne

Borów Tucholskich. Znajdujące się wśród lasów jeziora powstały najczęściej w wyniku topnienia brył martwego lodu. Jednym z wyjątków jest największe na Pojezierzu Kaszubskim Jezioro Wdzydzkie (1570 ha), nazywane Morzem Kaszubskim – zbiornik składa się z połączonych ze sobą pięciu jezior rynnowych, rozmieszczonych promieniście względem siebie. Jest to zarazem najgłębszy akwen w całym opisywanym regionie – jego głębokość wynosi ok. 68 m.

Na południowym pograniczu historycznych Kaszub teren staje się znów bardziej falisty. Niektóre wzgórza przekraczają nieznacznie wysokość 200 m n.p.m. Jest to kaszubska część Pojezierza Krajeńskiego, która obejmuje okolice Człuchowa i Chojnic. Pod względem historycznym jest to pogranicze Kaszub i Krajny.

Na północ od moren czołowych Pojezierzy Kaszubskiego i Bytowskiego znajdują się dwie wysoczyzny rozcięte przez Pradolinę Redy-Łeby, przez którą płyną obie te rzeki. Wysoczyzna Polanowska reprezentuje krajobraz pojeziorny. Jezior jest tu niewiele, największe z nich to rynnowe jezioro Jasiień we wschodniej części mezoregionu. Płynie tu kilka większych rzek przybrzeżnych – m.in. Słupia, Łupawa i Wieprza. Z kolei Wysoczyznę Żarnowiecką stanowi kilka kęp morenowych porozcinanych rynnami lodowcowymi. Największą z rynien wypełnia Jezioro Żarnowieckie (1432 ha – drugi pod względem wielkości akwen kaszubski), a najwyższym wzniesieniem wysoczyzny jest Góra Wysoka (179 m n.p.m.). Najważniejszym ciekim wodnym krainy jest Piaśnica, ale znacznie dłuższa i większa od niej jest Łeba, która odgranicza Wysoczyznę Żarnowiecką od Pojezierza Kaszubskiego.

Jeszcze dalej na wschód położone jest Pobrzeże Kaszubskie, które cechuje się dużym podobieństwem geomorfologicznym

Kup książkę

Poleć książkę

Kuchnia kaszubska

Kaszuby to jeden z najciekawszych pod względem kulinarnym regionów Polski. W kuchni główną rolę odgrywają świeże lokalne produkty pochodzące z pól, przydomowych ogrodów oraz lasów, a także ryby. Taka różnorodność, a także pewna odrębność od polskiej tradycji kulinarnej, sprzyja poszukiwaniom prawdziwie unikalnych smaków. Przy czym od razu trzeba zaznaczyć, że kaszubska kuchnia to nie wyrafinowana *haute cuisine* – ma wszak korzenie typowo wiejskie. W poszukiwaniu autentycznych miejscowych smaków warto odwiedzić nie tylko popularne restauracje regionalne, lecz – a może przede wszystkim – niewielkie gospodarstwa agroturystyczne, w których gospodynie potrafią rozpieszczać gości prawdziwymi przysmakami, wyrabianymi według przepisów prababć.

Kaszubska kuchnia, jak już zostało wspomniane, to kuchnia wiejska, korzystająca głównie z produktów dostępnych na miejscu. Jej atutem jest dostęp do świeżych ryb, poławianych zarówno w Bałtyku, jak i w licznych jeziorach i rzekach. Podaje się je na Kaszubach w każdej możliwej postaci: smażone, pieczone, faszerowane, wędzone, gotowane lub też w galarecie czy w zalewie. Mogą pełnić rolę przystawki (jak zylc, czyli śledź w galarecie), dania głównego (np. kotlety rybne z boczkiem lub szmurowany pomuchel, czyli zapiekanka z dorsza i boczku, czy też sandacz po kaszubsku), bądź esencjonalnej zupy rybnej. Przy okazji ryb warto zauważyć spore zróżnicowanie regionalne w kulinarnych tradycjach Kaszub wynikające z prostej przyczyny: w środkowej i południowej części regionu jada się głównie ryby słodkowodne, zaś na północy na stołach królują ryby morskie.

Kup książkę

Poleć książkę

Na kaszubskich stołach jeszcze 100 lat temu mięso gościło rzadko, przeważnie w święta. Najczęściej był to drób hodowany dawniej niemal w każdym gospodarstwie: do popularnych w regionie potraw, podawanych na ważnych imprezach rodzinnych, należą m.in. ferkase (danie z gotowanego mięsa kurzego podawane z ryżem i białym sosem z rodzynkami) oraz gęś pieczona z jabłkiem. Z gęsiny przygotowuje się też tradycyjną okrasa (drobno siekane mięso zasypane solą).

Inną charakterystyczną cechą kuchni kaszubskiej jest obfite wykorzystanie produktów sezonowych, w tym owoców leśnych – czarnych jagód, borówek czy malin. Przygotowywane z nich przetwory pozwalają zamknąć smak lata w słoiku i cieszyć się nim nawet w zimie. Kaszubskie lasy obfitują w rozmaite grzyby, które stanowią znakomity dodatek do sosów, zup, mięs czy placków, czego świetnym przykładem są tradycyjne plince, czyli placki ziemniaczane z kurkami. Nie można też nie wspomnieć o kaszubskiej maleniu, czyli truskawce, która zdaniem miejscowych, a także wielu turystów, jest najpyszniejsza w całej Polsce. Swój smak i aromat zawdzięczać ma unikalnej kombinacji wielu czynników, m.in. rodzajowi gleb, nachyleniu terenu, a także surowym warunkom klimatycznym. Od 2009 r. truskawki kaszubskie znajdują się na unijnej liście produktów o Chronionym Oznaczeniu Geograficznym. Oznaczeniem tym mogą się legitymować owoce wyprodukowane na terenie powiatu kartuskiego, kościerskiego, bytowskiego oraz gmin: Przywidz, Wejherowo, Luzino, Szemud, Linia, Łęczyce i Cewice.

Jakie jeszcze potrawy składają się na kulinarny obraz Kaszub? Z pewnością ogórki po kaszubsku (słodko-kwaśne, marynowane z dodatkiem papryki i cebuli) – domowej roboty są idealnie chrupiące, bo do słoików trafiają świeżutki prosto z ogrodu. Smakowitym dodatkiem do mięs są też ostre w smaku przetwory z rokitnika, będącego prawdziwą bombą witaminową, i słodko-kwaśne borówki. Doskonałe są też kaszubskie miody, np. gryczany, rzepakowy czy wrzosowy.

Popularne na Kaszubach regionalne słodkości to m.in. ruchanki – słodkie placki drożdżowe, szpajza, czyli krem jajeczny, miodny kuch, czyli ciasto miodowe oraz tort z fasoli.

Kup książkę

Poleć książkę

Festiwale i wydarzenia kulturalne na Kaszubach

STYCZEŃ

Festiwal Słowa Verba Sacra, Wejherowo

LUTY

Konkurs Recytatorski Literatury Kaszubskiej Rodno Mowa, różne miejscowości

Mistrzostwa Kaszub w Powożeniu na Szlōpie „Kaszëbskō Szlōpa”, Ostrzyce

MARZEC

Dzień Jedności Kaszubów wraz z biciem rekordu w jednoczesnym granii na akordeonie (co roku w innej miejscowości)

MAJ

Zielone Świątki – ścinanie kani, Wdzydze Kiszewskie

CZERWIEC

InterTony – festiwal muzyki metalowej, hardcore i stoner rocka, Chojnice

Festiwal Muzyki Reggae „Letnie Falowanie”, Wiele

Bazuna – Przegląd Piosenki Studenckiej, Sulęcyno

Truskawkobranie na Złotej Górze koło Kartuz

LIPIEC

Międzynarodowy Festiwal Sztuki Ulicznej „Chojnicka Fiesta”, Chojnice

Polish Boogie Festival, Człuchów

Kartuski Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej, Kartuzy

Kościerskie Targi Książki Kaszubskiej i Pomorskiej „Costerina”, Kościerzyna

Pomorski Festiwal Orkiestr Dętych, Lipusz

Blues w Leśniczówce, Mirachowo

Festiwal Kultury Łowieckiej „Knieja”, Ostrzyce – Sierakowice

Letni Festiwal Muzyki Kameralnej, Sierakowice

Międzynarodowy Festiwal Jazzowy „Jazz w Lesie”, Sulęcyno

Międzynarodowy Festiwal Akordeonowy, Sulęcyno

Międzynarodowy Festiwal Folkloru „Kaszubskie spotkania z folklorem świata”, Chojnice (występy także w Brusach, Wielu, Kościerzynie, Konarzynie, Wdzydzych)

Mistrzostwa Polski w Zazywaniu Tabaki, Chmielno

Jarmark Wdzydzki, Wdzydze Kiszewskie

Poznaj Smak Kaszub – Malënowi Bëks, Wygoda Łączyńska

Jarmark Wdzydzki, Wdzydze Kiszewskie

Jarmark Pomorski, Bytów

Jarmark Kaszubski, Kartuzy

SIERPIEŃ

Ostrzyckie Lato – dwudniowy festyn z koncertami i turniejami, Ostrzyce

Festiwal Przyjemności Muzycznych, Ostrzyce

Święto Matki Boskiej Zielnej, Wdzydze Kiszewskie

Turniej Gawędziarzy Ludowych Kaszub i Kociewia, Wiele

Festyn folklorystyczny Krancbał, Nadole

Święto Plonu, w wielu miejscowościach regionu

WRZESIEŃ

Pomorski Konkurs Sygnałów i Muzyki Myśliwskiej, Bytów

Zjazd Kaszubskich Śpiewaków, w różnych miejscowościach

Kaszubi pod Wiedniem, Brzeźno Szlacheckie

Z motyką na bulwy, Wdzydze Kiszewskie

PAŹDZIERNIK

BytOFFsky Festival, Bytów

Szwajcaria Kaszubska

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

Szwajcaria Kaszubska

0 2 km

Kup książkę

Poleć książkę

GDYNIA

SOPOT

GDĄSK

ŻUKOWO

KARTUZY

Przdkowo

Rez. Jar Rzeki Raduni

Muzeum Volkswagena

Pałac w Leźnie

Cmentarzysko Gotów Kamienne Wesołe

Elektrownia wodna Łapino

Rez. Bursztynowa Góra

Elektrownia wodna Bielkowo

Przywidz

Park Labiryntów

Stok narciarski Trzepowo

Mierzeszyn

Kup książkę

Poleć książkę

Kartuzy

Trzydziestotysięczne miasto malowniczo położone nad czterema jeziorami przez wielu uważane jest za stolicę Kaszub, bo z pewnością należy do miejsc, gdzie lokalne tradycje są szczególnie żywe. Kartuzy (kaszub. *Kartuzë*) są jednym z ważniejszych węzłów komunikacyjnych w regionie i choćby z tego względu trafia tu niemal każdy turysta odwiedzający Szwajcarię Kaszubską.

HISTORIA

Najstarsze ślady osadnictwa w regionie Kartuz sięgają neolitu, jednak znaleziska z tego okresu są stosunkowo ubogie (co świadczy o niewielkiej liczbie ludności prowadzącej koczowniczy tryb życia). Znaleziska z późnego neolitu i epoki brązu dostarczają dowodów, że w okolicy Kartuz zamieszkiwała ludność trudniąca się uprawą roli, mimo

że tutejsze piaszczyste gleby nie sprzyjały rozwojowi rolnictwa. Przez wieki okolica pozostawała słabo zaludniona. Przełomowym momentem w dziejach był 1381 r., gdy został tu założony klasztor Kartuzów, przy którym wyrosła osada będąca załącznikiem dzisiejszego miasta. Kartuzja stanowiła w pewnym sensie odrębny od reszty regionu organizm – milczący mnisi poświęcali się głównie modlitwie i kontemplacji, zaś mieszkańcy klasztornych dóbr pracowali na roli i w ogrodach. Wraz z napływem zakonników, wykształconych w innych domach zgromadzenia, następowała jednak wymiana idei i technologii: kartuscy mnisi znali chociażby sekret wyrobu słynnego pochodzącego z Francji likieru Chartreuse. Dobre stosunki z gdańskim patrycjatem, polskimi możnowładcami i zakonem krzyżackim przyczyniły się do wzrostu znaczenia

▼ Rynek

Kup książkę

Poleć książkę

Spółeczność żydowska na Kaszubach

Nie wiadomo dokładnie, kiedy na terenie Pomorza Gdańskiego mogli się pojawić pierwsi Żydzi – być może miało to miejsce jeszcze za czasów rządów współczesnych Piastom Sobiesławiców, lecz brak na to przekonujących dowodów. Z całą pewnością żydowscy kupcy przybywali tu za rządów krzyżackich, jednak nie zezwalano im na osiedlanie się w obrębie miasta Gdańsk. Dyskryminujące tę mniejszość przepisy utrzymywały się przez całe stulecia, obowiązując jeszcze w czasach napoleońskich (pragnący zamieszkać w Gdańsku Żydzi musieli za ten przywilej płacić tak ogromne kwoty, że jedynie nielicznych było na to stać). Restrykcyjne prawo sprawiło, że skupiskami ludności żydowskiej stały się gdańskie przedmieścia

i mniejsze miasteczka, takie jak Kartuzy i Kościerzyna, a także kaszubskie wsie, np. Chmielno i Goręczyno. Przed II wojną światową Kartuzach mieszkało ok. 50 Żydów, lecz do tutejszej gminy żydowskiej należało ponad 800 osób, mieszkających w okolicznych powiatach. W mieście znajdowała się synagoga (zlokalizowana w zachodniej pierzei rynku, zburzona przez Niemców) oraz cmentarz. Większość społeczności została wymordowana – jako miejsca egzekucji służyły lasy, zdewastowane przez hitlerowców cmentarze żydowskie, a także obóz przejściowy w Kościerzynie. Większe grupy więźniów z Pomorza trafiły do obozów Stutthof, Auschwitz i Theresienstadt. Z wojennej zawieruchy ocalało w całym województwie ok. 350 Żydów.

i bogactwa kartuskiego klasztoru, a zarazem całej okolicy. Kartuzję odwiedzali niejednokrotnie przedstawiciele elit, m.in. król Jan III Sobieski. Silne wpływy kulturalne kartuzji przyczyniły się do ścisłego związku miejscowej ludności z Kościołem katolickim, a także do zachowania odrębnej kaszubskiej tożsamości nawet w okresie nasilonego osadnictwa niemieckiego. Zmierzch kartuskiego zakonu nastąpił w połowie XIX w. – w 1850 r. zmarł ostatni mnich, o. Kazimierz Nitsch.

Już w 1818 r. Kartuzy uzyskały rolę stolicy powiatu i przez cały wiek XIX miejscowość przeżywała okres rozwoju, jednak prawa miejskie zostały jej nadane dopiero w 1923 r., po włączeniu ziemi kartuskiej do Polski. W krótkim okresie międzywojennym udało się połączyć miasto linią kolejową z nieodległą Gdynią, co przyczyniło się do wzrostu znaczenia Kartuz. Znaczącą postacią

związaną z miastem był Aleksander Majkowski (1876–1938) – lekarz, społecznik i pisarz, działacz kaszubski, który w Kartuzach mieszkał i został pochowany na tutejszym cmentarzu. Jego działalność wywarła ogromny wpływ na tożsamość Kaszubów – odrębną od polskiej (co w II Rzeczypospolitej nie podobano się wielu zwolennikom ujednoczenia narodowego kraju), a zarazem zdecydowanie opierającą się wpływom niemieckim.

W czasie II wojny światowej Kartuzy uniknęły większych zniszczeń: hitlerowcy zburzyli synagogę, a w 1945 r. Armia Czerwona zniszczyła część zabytkowej zabudowy, jednak większa część miasta ocalała w dobrym stanie. W latach powojennych nastąpił rozwój przemysłu i rozrost okolicznych osiedli, jednak do dziś udało się zachować atmosferę niewielkiej przywiązanej do swej tradycji miejscowości.

Kup książkę

Poleć książkę

travelbook

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Kaszuby i Bory Tucholskie

Kaszuby i Bory Tucholskie zdecydowanie zasługują na bliższe poznanie. Miłośnicy przyrody znajdą tu rozległe lasy, mokradła i czyste jeziora, amatorzy turystyki aktywnej – setki kilometrów szlaków pieszych, kajakowych, rowerowych oraz konnych, a rodziny z dziećmi – wspaniałe plenery i dużo atrakcji dla najmłodszych. Wielbiciele historii zainteresują wiekowe kurhany, pozostałości grodzisk oraz ciekawe zabytki, a także wciąż żywy folklor, na smakoszy czekają zaś potrawy regionalne, nieznanne w innych zakątkach Polski. Każdy, kto ceni piękne krajobrazy i ciszę, znajdzie tu coś dla siebie.

Bogactwo flory i fauny

Liczne, czyste **jeziora i rzeki**

Gęsta sieć **szlaków**

Urokliwe miasta i wioski

Tajemnicze **kurhany**

Język kaszubski w użyciu

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

 Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:
ebookpoint^{PL}

ISBN 978-83-283-5438-8

Cena 26,90 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 Helion SA